

Särtryck ur

CJP NYHETSMBREV

Nr 44:1 Juni 2007

OM MENING OCH MENINGSSÖKANDE

av Håkan Raihle

Temat för Sommarveckan 2007 på Vintervägen, "Den meningssökande människan", har de senaste månaderna varit synnerligen aktuellt. I tidningar, i radio, på TV och på Internet har frågan om livets mening fått ganska mycket utrymme och en rimlig tolkning av detta är väl att temat ligger rätt i tiden. I Matteus 7:8 citeras Jesus när han säger: "Ty den som söker, han finner" och visst är sökandet utbrett i våra dagar, åtminstone i vår kultur. Men vad söker vi och varför? Har vi kanske förvandlats till andliga bulimiker som i urskilningslöst frosseri proppar i oss en massa onyttigheter, i hopp om att det på något sätt skall mätta oss?

Håkan Raihle, civ.ek. DHS, psykolog och jungiansk terapeut med privat praktik i Solna sedan 1983, är direktor för IDP Institutet för Drömspsykologi, där han undervisar och är ansvarig för institutets forskningsprogram.

Låt mig som inledning citera Peter Gärdenfors, professor i kognitionsvetenskap:

Människan är det meningssökande djuret. Vi har en obändig lust att förstå hur världen hänger samman. I alla kulturer finns myter och berättelser om hur universum skapats och vem som har makt över naturfenomenen. Alla människor funderar någon gång över meningen med livet. I vår moderna värld har vi också vetenskapliga teorier om vilka faktorer som styr olika typer av förlopp. Sökandet efter mening genomsyrar vår tillvaro. (Den meningssökande människan, sid 9)

Har livet verkligen någon mening och vad skulle den i så fall bestå av? Och vad menar vi med "mening" och hur skulle ett "meningsfullt liv" kunna se ut?

I *Våra ord – kortfattad etymologisk ordbok* härleds ordet "mening" från det tyska verbet *meinen* och som substantiv ges det tre betydelse: tanke, åsikt, innebörd.

Ord för ord – svenska synonymer och uttryck vidgar innebörden något, och förutom "tanke, åsikt, innebörd" tillkommer "avsikt, syfte".

Med detta som utgångspunkt skulle man kan-

ske kunna komma fram till följande formulering:

Människan vill att det skall finnas en tanke med hennes liv, att hennes liv skall ha ett syfte och att hennes liv skall vara ett konsekvent uttryck för en uppfattning, d.v.s. en livsåskådning.

Men vi lämnas fortfarande okunniga om **vilken** livsåskådning det skulle handla om, vilket syfte mitt liv skall ha. Det verkar som om ordet mening är ett tomt skal som kan fyllas med lite vad som helst. Det blir som pastor Janssons välbekanta påse: "Den är tom tills man fyller den med något."

"Människan är det meningssökande djuret.

Vi har en obändig lust att förstå hur världen hänger samman"

(Peter Gärdenfors)

För att tillvaron skall vara meningsfull, så skall den, enligt samma uppslagsverk, ha "en djupare, allvarlig innebörd" och den skall innehålla något "betydelsefullt, viktigt, ändamålsenligt, förnuftigt, vettigt."

Så här långt har vi kanske fått en viss vägledning när det gäller vad som skall känneteckna den mening, som vi förutsättes söka. Man kanske skulle kunna formulera det som att den mening vi söker skall vara "något" med djup, allvarlig innebörd och detta "något" skall vara förnuftigt och ändamålsenligt.

För att få en uppfattning om vad de stora världsreligionerna anser är livets mening har jag sökt hjälp i Svenska Kyrkans nya tidskrift *Existera*, där jag fann en sammanställning

gjord av Martin Larsson ("Religionens guide till livets mening"). I artikeln konstateras att det i samtliga religioner finns en klar uppfattning om HUR vi skall leva, men när det gäller existensen djupare syfte, VARFÖR vi lever här, så lämnas vi återigen utan något egentligt svar.

Buddhismen:

Människan har en livsuppgift som består i att praktisera osjälvisk generositet och medkänsla. Syftet är att nå den fullständiga upplysningen (nirvana) och bli en del av ett högre andligt medvetande.

Islam:

Att tjäna Allah och göra det som Koranen definierar som gott, för att efter döden få möta Allah i Paradiset.

Judendom:

Människans uppgift är att följa Guds bud och genom sitt goda föredöme förmå andra att göra detsamma och därigenom skapa en bättre värld att leva i för människan.

Hinduism:

Människans uppgift är att leva enligt dharma, livslagen som bl.a. säger att man inte får skada andra levande varelser och att inom dharmas ramar göra det bästa av sina inre och yttre förutsättningar. Målet är att befria sig från återfödelsens kretslopp och uppgå i världsalltet, brahman.

Kristendom:

Människans uppgift är att förvalta skapelsen och på individuell nivå innebär detta att ta vara på sina förmågor och finna sin personliga kallelse för att nå fram till en oändlig relation med Gud, d.v.s. "få komma till Himmelen".

CJP NYHETSMBREV

ISSN 1652-2125

Utges av CJP Centrum för Jungiansk Psykologi AB två ggr/år (juni och december). Upp-
laga 5.000. Ansv. utgivare: Gunlög Raihle.

Förmodligen skulle olika företrädare för dessa religiösa rörelser formulera sig på olika sätt, men ett gemensamt drag tycks ändå vara att livet här på jorden är en prövning och att något bättre väntar i en annan värld.

På internet kan man som bekant hitta det mesta. På sajten www.livetsmening.info kan man ge sin uppfattning om hur man ser på livets mening. När jag senast kollade hade ca 35.000 personer lämnat sina svar. Några har naturligtvis svarat på ett sätt som är svårtolkat, men jag har gjort ett försök att sortera bort det uppenbara tramset och sedan grupperat svaren. Det finns naturligtvis tveksamheter och gränssfall i min klassificering av svaren, men det kan trots det vara av ett visst intresse att se hur de ungefär fördelar sig:

- Kristna värderingar ca 30% (t.ex. att göra gott, att förvalta skapelsen, att förbereda sig för att möta Gud);
- Personlig utveckling ca 30% (t.ex. att förverkliga sig själva);
- Sybariter (se fotnot) ca 20% (t.ex. att njuta och ha så roligt som möjligt).
- Biologister och nihilister ca 15% (t.ex. att vara en länk i kedjan mellan universums början och dess slut).

Joseph Campbell, den världsberömda mytologen som dog för 20 år sedan sa så här:

Jag tror inte att livet har någon mening. Livet är en massa protoplasma som strävar efter att föröka sig och fortsätta leva. (Myternas makt, sid 346).

Och han preciserar i det följande:

Livet i sig kan inte sägas ha någon mening, Men man skulle kunna säga att varje inkarnation (individuellt liv) har utvecklingsmöjligheter och ens uppgift under livet är förmodligen att förverkliga dessa möjligheter.

I ett annat sammanhang säger Campbell, som svar på samma fråga:

*Man säger att vi alla söker livets mening. Men jag tror inte på det! Jag tror att det vi söker är **upplevelsen av att vara levande**, d.v.s. att leva i ett tillstånd där våra erfarenheter av det rent fysiska livet står i samklang med vårt innersta väsen. Då kan vi känna hänförelsen av att verkligen vara levande. (Myternas makt, sid 27).*

Med den här formuleringen förskjuter Campbell fokus genom att han gör meningsupplevandet till det centrala. Det vi söker är alltså en meningsfull tillvaro, eller som Campbell själv formulerar det: "Vi söker upplevelsen av att vara levande."

Joseph Campbell sätter fingret på några av de problem och sammanblandningar som präglar mycket av det som tycks och skrivs i frågan om livets mening. Jag tror att mycket vore vunnet om man skilde mellan

- å ena sidan *livets mening* i bemärkelsen att livet som sådant skulle ha en mening, d.v.s. att det skulle finnas ett överordnat syfte, **en universell me-**

ning med att vi människor lever här på jorden,

- och å andra sidan *livets mening* i bemärkelsen en meningsfull tillvaro för individen, **en individuell mening**.

Jag tror också att man kan behöva skilja mellan

- å ena sidan en kollektiv mening som gäller för en grupp människor, man skulle kanske kunna kalla det **en föreskriven mening**, d.v.s. en för en grupp människor gemensam mening, ofta formulerad i termer av levnadsregler eller moralregler som syftar framåt;
- och å andra sidan **en upplevd mening** som är subjektiv och individuell och som syftar på tillvaron "här och nu".

Om vi jämför den mening vi själva kan tänkas söka, med den mening våra jordbrukande förfäder för några hundra år sedan kan tänkas ha sökt (om nu bonden eller bondmoran överhuvudtaget ställde sig frågan), så tror jag att svaret i det senare fallet handlade om att få mat på bordet och klara familjens överlevnad. Tyvärr skulle svaret förmodligen fortfarande vara det samma idag för stora delar av mänskligheten. Livet handlar för många fortfarande om en daglig kamp för att överleva. Det är förmodligen först när basala behov är rimligt tillfredsställda som det finns utrymme för mera abstrakt existentiella frågeställningar och behov.

"Jag tror inte att livet har någon mening. Livet är en massa protoplasma som strävar efter att föröka sig och fortsätta leva."

(Joseph Campbell)

C G Jungs tankar kring människans första och andra livshalva har vissa likheter med hur hinduismen ser på människans livslopp. I hinduismens fall så är jag rädd för att deras inställning inte fyller våra högt ställda krav på jämlikhet mellan könen, men huvudtanken är att första livshalvan ägnas åt att etablera sig i förhållande till den yttre världens omständigheter, medan den andra livshalvan i högre utsträckning ägnas åt att etablera sig i förhållande till den inre världens omständigheter. Det är om övergången mellan första och andra livshalvan som Jung uttrycker sig så här poetiskt:

Fullständigt oförberedda tar vi steget in i livets eftermiddag,

Och än värre, vi tar steget i den falska tron

Att våra sanningar och ideal skall tjäna oss som hittills.

Men vi kan inte leva livets eftermiddag

Enligt förutsättningarna för livets morgon,

Ty vad som är stort om morgonen

Blir smått om eftermiddagen.

Och vad som om morgonen var sant

Blir mot kvällen till en lögn. (CW8:784)

Det "steg in i livets eftermiddag" som Jung skriver om handlar till stor del om att frigöra sig från de sanningar och den mening som vi bibringats i de kollektiva sammanhang vi levt under den första livshalvan, familj, skola och kultur som uppfostrat och utbildat oss, för att i stället, likt en medelsålders hindu, börja söka efter den inre sanning som gör mitt liv meningsfullt.

Vi måste tillägna oss en "religiös attityd", som Jung kallar det. Med religiös menar han inte en konfessionell religiositet, han menar inte att vi skall bli utövande kristna, buddhister eller hinduer, utan snarare att vi måste börja ta vårt inre liv på allvar, man skulle också kunna säga att en "religiös attityd" innebär att man ger större utrymme för livets andliga sida och våra andliga behov.

Jag nämnde tidigare att vi i vårt sökande må skilja mellan den individuella meningen och den universella. Den förstnämnda menar jag är möjlig för oss att söka medan den andra förmodligen ligger bortom vår intellektuella räckvidd. Vi når här gränsen för den kunskap som gör det möjligt för oss att formulera en mening, och vi blir, likt våra förmödrar och förfäder tvingade att ta till mytens uttryck. Vi ställs inför "Livets Mysterium", som ligger bortom begreppet mening och som vi inte kan veta något om, men som vi måste ha kontakt med, respektera och reflektera över, för att kunna låta det återspeglas i den mening vi vill ge åt våra individuella liv.

Och jag tror att det är detta Jung menar när han i sin självbiografi skriver om vårt behov av kontakt med "det oändliga", d.v.s. vårt behov av att uppleva oss som en del av något som sträcker sig utöver den individuella meningssfären. Så här skriver Jung:

Den avgörande frågan för människan är denna: Står hon i förhållande till något oändligt eller inte? Det är kriteriet på hennes liv. Blott om jag vet att det gränslösa är det väsentliga, förlägger jag inte mitt intresse till futiliteter eller till ting som inte är av avgörande betydelse ... Ju mer vikt en människa lägger vid sådana (oväsentligheter) ... desto mindre tillfredsställande blir hennes liv ... Om man förstår och känner att man redan i detta liv är förbunden med det oändliga, ändrar sig önskingar och inställning. Till slut gäller man något blott på grund av det väsentliga man förkroppsligar, och om man inte förkroppsligar detta, är ens liv intet värt." (Mitt liv, sid 301)

Fotnot

Sybaris var på 500-talet f.Kr. en stad i Syditalien som var oerhört mäktig och rik. Den erövrades av grannstaden Kroton och förintades genom att floden Kratis gavs en ny färd så att Sybaris blev totalt översvämmad. Förintelsen var så fullständig att man inte kunde finna några spår av staden förrän på 1960-talet. Stadens innevärdare, sybariterna, var kända för att i hög grad ägna sig åt stundens njutningar. Det berättas bl.a. att de sybaritiska kavalleristerna i sin färfång lärd sina hästar att dansa till musik, vilket krotenerna utnyttjade vid det avgörande slaget genom att spela musik som fick sybariternas hästar att börja dansa i stället för att lyda sina hjälplösa ryttare.

Men Jung fortsätter med ett oerhört viktigt påpekande, som tyvärr alltför sällan citeras eller refereras till, nämligen det faktum att min individuella egenart, att jag är en unik personlighet, samtidigt innebär att jag är begränsad. Och om jag inte kan uppleva min individuella begränsning, kan jag heller inte stå i relation till något utöver mig själv, "till något oändligt", som Jung formulerar det. (sid 302)

Det förefaller som om vi i den västliga kulturkretsen har levt i ett något så när fungerande mytssystem, vilket i kombination med en krävande vardag erbjudit människorna tillräckligt med material för att fylla tillvaron med mening. Den huvudsakliga mytologiska grunden har de senaste 2.000 åren utgjorts av kristendomen, det kristna mytsystemet och den kristna moralen.

"Människan är skapad till Guds avbild, hon är Skapelsens krona i Universums centrum."

Det är en kraftfull myt som än i våra dagar har kvar sin numinositet för många människor. Men för åtskilliga andra har den meningsbärande symboliken tömts på sin laddning och värdesystemet, eller de moraliska värderingarna och levnadsreglerna, har luckrats upp. Människorna i vår kultur har i allt större utsträckning lämnats åt sig själva i sitt menings-sökande.

När Galileo Galilei år 1632 (i sin då publicerade *Dialog över de två viktigaste världssystemen*) konstaterar att jorden och vår värld inte är det centrum som solen roterar kring, blev reaktionerna oerhört starka, i synnerhet från kyrkans sida, och den stackars Galilei släpades inför inkvisitionsdomstolen.

I Santa Maria kyrkan i Rom, i juni 1633, där en lysande församling kyrkliga dignitärer hade samlats, fann Galilei det för gott att ta tillbaka sina hädiska påståenden. Men trots det, så har startskottet gått för det systematiska utforskandet av vår värld. Den vetenskap som sedan dess i ökande omfattning kommit att prägla vår världsbild, har därmed fötts!

Men vetenskapen med dess extraverta fokus på analys och materia har inte kunnat erbjuda någon näring för själen, åtminstone inte för de flesta. Som Jesus konstaterar, när han förebär Petrus för att han förlorat kontakten med sin inre ledstjärna:

"Vad hjälper det en människa, om hon så vinner hela världen, men förlorar sin själ?" (Markus 8:36)

Många människor känner idag en stark frustration i sitt menings-sökande. Hon har av vetenskap och kunskap degraderats från att vara "Skapelsens krona" till att vara en bland många "naturprodukter", och detta har, som Anthony Stevens formulerar det, gjort människan till en "andlig hypokondriker" (Arche-type Revisited, sid 35)

Redan 1929, säger Jung i en föreläsning att en tredjedel av hans patienter söker hjälp därför att de upplever sin tillvaro som meningslös (CW16:83). Victor Frankl skriver 1965:

"Våra mottagningar fylls med patienter

som klagar över en inre tomhet och livets totala meningslöshet."

Människan är *meningsbehövande*. På det existentiella området har hon historiskt sett, och ända fram i vår tid, kunnat förlita sig på den kollektiva mening som tillhandahållits av olika auktoriteter och som förmedlats genom den kollektiva symboliken.

I takt med att de etablerade auktoriteterna har försvagats och den kollektiva symboliken förlorat sin numinositet eller laddning, tycks meningssökandet visserligen ha accelererat, men tyvärr så söker människorna ofta på fel plats.

Marie-Louise von Franz, en av C G Jungs närmaste medarbetare under många år, återger i en av sina böcker följande tänkvärda mini-myt (Drömmens väg, sid 184):

Legenden vet berätta att när gudarna skapade människorna råkade de i gräl om var de skulle gömma svaren på livets gåtor, eftersom de ville tvinga människorna att verkligen anstränga sig för att finna dem.

"Låt oss gömma svaren på världens högsta berg, för där blir det svårt för människorna att finna dem", sa en gud.

"Människan behöver, hon söker och hon formulerar sin individuella myt, den som är kärnan i hennes livsmening."

"Nej", sa de andra, "det är för enkelt. Där kommer de att finna dem genast."

En annan gud sa: "Men om vi lägger svaren i jordens mitt, då blir det verkligen svårt att finna dem."

"Nej, det är för enkelt", sa de andra, "där kommer de att finna dem genast."

Då talade en tredje gud: "Men låt oss lägga svaren på havets botten, då blir det nästintill omöjligt för människorna att hitta dem."

"Nej", sa de andra, "där kommer de att finna dem genast."

Då föll tystnaden över gudarna...

Efter en lång stund talade ytterligare en gud: "Vi skulle kunna lägga svaren på livets gåtor djupt inne i människorna själva, för där kommer de aldrig att leta efter dem."

Och så gjorde gudarna.

När hon söker på rätt plats, d.v.s. i sitt inre via sina drömmar, så har hon möjlighet att möta sin individuella symbolik, och i detta möte blir människan inte enbart meningssökande utan hon ges också möjlighet att acceptera sitt medansvar och bli *meningsskapande*. Hon behöver, hon söker och hon formulerar sin individuella myt, den som är kärnan i hennes livsmening.

I det mytologiska vacuum som uppstått i vår kultur, har några sökt sig till den jungianska psykologin för att i den finna "svaren på livets gåtor" och det kan därför finnas anledning att erinra om Jungs egna synpunkter på detta:

"Det finns många som tycker sig ha funnit en livsåskådning i den jungianska psykologin och jag kan bara önska att jag hade varit en av dem, för då skulle jag kunna bespara mig alla smärtsamma tivel och mödosamma ifrågasättanden. I stället skulle jag klart och entydigt kunna peka ut vägen till Paradiset för var och en. Olyckligtvis är det inte så."

En vetenskap kan aldrig bli en livsåskådning, utan är bara ett verktyg för att kunna komma fram till en sådan." (föreläsning 1927, CW8:730-731)

Jung betraktade sig själv i första hand som vetenskapsman och hans vetenskap var psykologi, och som psykolog försökte han beskriva och förklara hur det mänskliga psyket fungerade. Men han var mycket noga med att framhålla att även den vetenskapliga "sanningen" kan vara föränderlig. Ny forskning frambringar ny kunskap och det som igår betraktades som "sanning" blir i morgon ifrågasatt, förändrat och ibland till och med förkastat och ersatt med en ny "vetenskaplig sanning".

Jung var väl införstådd med detta och han var själv beredd att ompröva sina egna teorier och hypotetiska förklaringsmodeller i takt med att forskningen frambringade nya förklaringsmodeller med högre förklaringsvärde (se bl.a. i CW11:460).

Därför känns det tråkigt och nästan tragiskt att behöva konstatera att Jungs egen öppenhet och beredskap till omprövning inte har någon motsvarighet hos många av hans efterföljare. Psykologer i allmänhet, och tyvärr jungianer i synnerhet, är inte bara ointresserade, utan till och med avvisande till allt som händer på forskningsfronten inom områdena biologi, neurologi, etologi, kognitionsvetenskap och evolutionsteori (se Stevens: Archetype Revisited, sid 344 ff). Den jungianska psykologin riskerar därmed att förlora den vetenskapliga halt som Jung själv tycks ha varit så angelägen om att upprätthålla.

Jungianska begrepp som Själv, Anima och Animus och den jungianska teoribildningen kring dessa begrepp har, åtminstone hittills, inte tagits upp och avsatt några nämnvärda resultat inom forskningen. Och det tror jag framför allt är jungianernas eget fel eftersom de dels alltför sällan intresserat sig för vad som händer utanför deras mottagningsrum, dels bidragit till att bemängla begreppen med så många olika innebörder.

Arketyp-teorin däremot, och framför allt komplexeteorin erbjuder, såvitt jag förstår, rika möjligheter för en forskning som inte bara skulle kunna integrera den jungianska psykologin med angränsande vetenskapliga discipliner, utan som dessutom borde kunna ge ett utomordentligt bidrag till en ökad förståelse av det mänskliga psyket (som t.ex. har skett i den av Lars Tornstam formulerade gerotranscendens-teorin, se t.ex. "Om individuation och gerotranscendens", CJP Nyhetsbrev nr 34).

Det meningsökande som vi tillskriver människan och som, såvitt vi vet, är unikt för henne, har naturligtvis sin grund i hur vi rent fysiskt/biologiskt är konstruerade. Meningsökandet är en del av den instinktuella utrustning som människan föds med. Naturligtvis inte i så sofistikerad form att vi har en instinkt "att söka livets mening" utan vår instinkt är mera grundläggande, eller primitiv, om ni så vill.

Vår meningsinstinkt handlar om att behöva förstå hur den upplevda världen hänger ihop, för att vi sedan skall kunna använda och dra nytta av denna kunskap i nya situationer.

De erfarenheter vi gör och det vi tycker oss förstå lagras i form av biokemiska och elektriska mönster i våra hjärnor, och när vi möter nya situationer jämförs den nya situationen med de lagrade mönstren. Om det finns tillräcklig överensstämmelse mellan det nya mönstret och något av de lagrade mönstren tycker vi oss "förstå" och denna förståelse, d.v.s. det lagrade mönstrets innebörd (och dess emotionella laddning) överförs på den nya situationen.

Vårt behov av "att förstå" är så starkt att våra hjärnor ofta accepterar en alltför låg överensstämmelse mellan gamla och nya mönster, vilket medför att nya situationer tillskrivs innebörder som inte stämmer. Den nya situationen feltolkas, och det är så våra fördomar och förtutfattade meningar uppstår.

Jag tycker det är viktigt att komma ihåg att allt som varit evolutionärt betydelsefullt och gynnat människoartens utveckling samtidigt har en skuggsida. Det gäller såväl vår "meningsinstinkt" som mycket annat i vår genetiska utrustning, t.ex. vår diskriminerande förmåga och vår samarbetsförmåga.

Naturligtvis är det inte enbart egna erfarenhetsmönster som lagras i vår erfarenhetsbank. All uppföstran och utbildning har ju till syfte att göra individen delaktig i andras erfarenhe-

ter, det kan vara föräldrarnas, kompisgängets, skolans, liksom kulturens moraliska och legala regler och breda kulturella värderingar, som individens egna erfarenheter jämförs med.

Ur denna jämförelse får individen inte bara en "mening" eller förståelse, utan genom den emotionella laddning som förknippats med den aktuella situationen tilldelas den också ett värde, t.ex. i termer av bra-dåligt, gott-ont, eller mellanformer på den skalan.

"I mötet med sin individuella symbolik blir människan inte enbart meningsökande utan hon ges också möjlighet att acceptera sitt medansvar och bli meningsskapande. Hon behöver, hon söker och hon formulerar sin individuella myt, den som är kärnan i hennes livsmening."

Om vi går tillbaka till människoartens urhem på de afrikanska savannerna, så var det självklart så att individer med en relativt sett bättre förmåga att tolka sin omvärld och de nya situationer som ständigt uppstår, förbättrar sina överlevnadschanser i förhållande till andra individer.

Och på så sätt blev det så småningom genom årtusendenas utveckling en gemensam egenhet hos den lilla grupp Homo sapiens (ung 10.000 individer), som levde i Eritrea för 10.000-12.000 år sedan och som hela den nuvarande mänskligheten tycks härstamma från.

Frågan om syftet med mänsklighetens existens är naturligtvis en annan än frågan om vad som gör livet meningsfullt för en viss individ, men ur neurologisk synvinkel är de frågorna

nära besläktade, inte bara med varandra, utan också med mera triviala frågor som t.ex. vad det är för mening med att bädda sängen på morgonen eller varför jag aldrig vinner 42 miljoner på Lotto.

Våra hjärnor är helt enkelt programmerade att söka mening i stort som i smått. Men samtidigt som detta gett oss avgörande fördelar evolutionsmässigt och fortfarande bidrar till att vi kan hantera vår vardag på ett effektivt sätt, så skapar det också problem för oss.

Vi söker och ibland tycker vi oss finna mening även i situationer där ingen mening egentligen finns. Och kanske är frågan om varför mänskligheten existerar här på jorden, d.v.s. frågan om "den universella meningen" just en sådan fråga. Därför är det viktigt att skilja denna fråga från frågan om vad som gör mitt individuella liv meningsfullt, eller som Joseph Campbell formulerade den: "Vad är det som får mig att känna mig levande?" Ty att kunna leva i samklang med svaret på den frågan är av avgörande betydelse för vår psykiska och fysiska hälsa.

Karl Friedrich Dürkheim, tysk diplomat, psykoterapeut och zen-mästare (som dog 1988) uttryckte det så här:

När man på sin resa upptäcker att målet försvinner längre och längre bort, då förstår man att resan är det verkliga målet.

Och när det gäller "den universella meningen" kanske vi måste nöja oss med att vårt sökande efter mening är den mening vi söker.

Håkan Raihle

Centrum för Jungiansk Psykologi AB

Vintervägen 29, S-169 54 Solna. Tel/fax 08-83 07 00